

	עין משפט נר מצוה
יח א מו"י פ"ו מהלכות ממרים הלכה ב:	
יב ב ג ד מו"י פ"ג מהל' קידוש החדש הל' ז:	
כ ה ו מו"י פ"ו מהל' ממרים הלכה ג:	
כא ז מו"י שם הל' ב:	
כב ח מו"י פ"א מהל' ביאת מקדש הל' ב סמג לאוין ט:	

ע:

בה נתקנו. פי' בקונט' מדת הקב"ה באחמל שהוא מכה זו מרפא נס בתוך נס כמו וילת אש בציון ואני אהיה חומת אש ואין ענין זה לזה כלל אלא היינו כדאמר' צב"ר משל לנן מלך שקלקל עם אחת משפחותיו כיון ששמע המלך טרדו והוילאו חוץ לפלטרין שלו והיה מחזר על הפתחים של שפחותיו ולא היו מקבלין אותו אלא אותה שקלקלה עמו פתחה לו דלתיה וקבלתו כך נעשה שאכל אדם מפרי האילן טרדו והוילאו מחוץ לגן עדן והיה מחזר על כל האילנות ולא היו מקבלין אותו מה היו אומרים לו א"ר צרכי' הא גנצ' דגנצ' דעת' דצרייה היינו הא דכתיב אל תביאי רגל גאווה רגל שנתגאה על צורא' ויד רשעים אל תנידני לא תסב מני עלה אצל התאנה ע"י שאכל ממנה פתחה לו דלתיה וקבלתו:

ואין עוֹלִים לֹה ביום. ואם תאמר הא כבר תנא ליה רישא לאור עיצורו וי"ל דס"ד לאו לאפוקי יוס העיצור אלא אלא לאפוקי לילה שלפני העיצור:

על זריז וממולא בתורה והגון לנביאות אל למלכים למואל אל למלכים שחו יין אל למלכים אמרה לו מה לך אצל מלכים ששותים יין ומשתכרים ואומרים למה לנו ‏4‏אל ולרוזנים אי שכר מי שכל רוי עולם גלויים לו ישתה יין וישתכר איכא דאמרי מי שכל רוזני עולם משכימין לפתחו ישתה יין וישתכר אמר ר' יצחק מניין שחזר שלמה והודה לאמו דכתיב ‏5‏כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי כי בער אנכי מאיש מנח דכתיב ‏6‏ויחל נח איש האדמה ולא בינת אדם לי זה אדם הראשון: אכל בחבורת מצוה: אמר רבי אבהו ‏7‏אינו נעשה בן סורר ומורה מעמא דמצוה הא לאו מצוה אע"ג דלאו כולה סריקין הא קמ"ל דאע"ג דכולה סריקין כיון דבמצוה קא עסיק לא מימשיך: אכל בעיבור החודש: למימרא דבשר ויין מסקן והתניא ‏8‏אין עולין לה אלא בפת דגן וקמנית בלבד הא קמ"ל אע"ג דאין עולין לה אלא בפת דבשר ויין ואכל כיון דבמצוה קא עסיק לא ממשיך תנו רבנן ‏9‏אין עולין בעיבור החודש פחות מעשרה בני אדם ואין עולין לה אלא בפת דגן וקמנית ואין עולין לה אלא לאור עיבורו ואין עולין לה ביום אלא בלילה והתניא אין עולין לה בלילה אלא ביום כדאמר רבי חייה בר אבא לבניה יאחריפו ועולו אחריפו ופוקו כי היכי דלישמעו בכו אינשי: אכל מעשר שני בירושלים: כיון דכי אורחיה הוא קא אכיל ליה לא ממשיך: אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים: ‏10‏אמר רבא אכל בשר עוף אינו נעשה בן סורר ומורה והא אנן תנא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים אינו נעשה בן סורר ומורה הא טהורין נעשה בן סורר ומורה כי תנן גמ' מתני' ילהשלים: אכל דבר שהוא מצוה ודבר עבירה: ‏11‏דבר ‏12‏מצוה תנחומי אכלים דבר עבירה תענית ציבור וטעמא מאי אמר קרא ‏13‏אינו שומע בקולנו בקולו ולא בקולו של מקום: אכל כל מאכל ולא אכל בשר שתה כל משקה ולא שתה יין וכו': אכל כל מאכל ולא אכל בשר לאיתויי דבילה קעילית שתה כל משקה ולא שתה יין לאיתויי דבש וחלב ‏14‏דתניא ‏15‏אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש חייב

שאין לך דבר שמציא ילנה על אדם אלא יין. הלכך מסתברא דעל ידו נקנסה מימה וצביה לעולם: **שאין הסינוק יודע וכו'**. ומדקרי ליה ‏16‏ הדעת טוב ורע שמע מינה היינו חטוים: **דדבר שנתקלקלו צו נפקנו**. מדת הקב"ה באחמל שהוא מכה זו הוא מרפא נס בתוך נס כמו וילת אש בציון (איהי ד) וכתיב (וזכיה ב) ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב: **למואל מלך**. שלמה המלך למואל מעשיו וחכמתו להקצ"ה. למואל שכינה'י הוא כמו ידי שמתו לנו פי (אויב מ): **משא אשר יסרפו אמו**. פרשת מוכחה שהוכחתו אמו: **שנפאסו על העמוד**. להלקותו וייסור לשון מלקות כדאמר'י לקמן (דף ע"א): ויסרו אותו' זה מלקותו ומפני שהימה רואה שהוא בעל הנאה ומרצה בסעודתו היטה מוכיחתו: **אמו גרמה לו**. להיות רשע שהרי באצ"ך לא יתלו הנוצה והיינו מה צרי למנה מגרסו לרנן אחר"ך שאתה בני ולא בן אצ"ך: **צר צניני**. מעי גרמו לך להיות בעל צורה ובעל כח שדחקתי ונכנסתי שתשמיט יפה לולד ללבו ולורזו כדאמרין במס' נדה (דף ל"א). שלשה חדשים האחרונים תשמיט יפה לולד שמתוך כך ילא הולד מלונן ומנווח: **אי שגר**. כלומר אל רחנים לומר איה שגר לא נאה לומר לך ‏17‏: **בער אנכי מאיש**. כזהוא משא כתיב: **זה אדם הראשון**. שנכשל ציין ואני שמיני יותר מהן: **שנונה סריקין**. רקיס שירגילוהו צ"ך אצל אס יש בחצורה אדם הגון צבי הא' גוונא לא ממשיך ואינו נעשה בן סורר ומורה ובחצורה דלאו מנז'ה קאמר: **הא קמ"ל מתני' דאפי' כולה סריקין כיון דאחצור השתא למנז'ה פטור ולעולם דינו דבן סורר ומורה אינו אלא בחצורת סריקין: אכל נעיצור החדש**. כדמפרש לקמן שהן נקצצין עשרה או יותר ועולין צעלייה ואין אסיפ'ה זו אלא לפרסם הדבר שעצרוהו ולא לעיין דהא אין עולין אלא לאור עיצורו דהיינו ליל מוצאי שלשים וכבר מעובר הוא דהא לא קדשו היום את החדש וקדוש אין שם ציוס מחרת דהיינו יום שלשים ואחד לנמות על כך כדאמר' (ר"ה ד' ד'). שלא צומנו אין מקדשין אותו ועוד דאי לקדושי בשלשה סגי: **צפס דגן**. ולא ידענא משום מאי נקט פת דגן ומשמעה למעוטי פת אורז ודוחן קא אמי: יוס עצורו הוא יוס שלשים שנעשה ממנו חדש היוצא מעובר: **אור יוס עצורו**. מוצאי שלשים ולהודיע שעצרוהו:

1. והתפקודה עיני שניהם וידעו כי עירומם הם ויתפררו עליה תאנה ויעשו להם חגרה:
בראשית ג
2. דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו:
משלי לא א
3. מה ברי ומה בר בטני ומה בר נְדָרִי:
משלי לא ב
4. אל למלכים למואל אל למלכים שחו יין וקרונים אי שקרי:
משלי לא ד
5. כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי:
משלי ל ב
6. ויחל נח איש האדמה וישע קרם:
בראשית ט ב
7. ואָמַר אֵל זָקֵנִי עִירֹז בָּנִי זֶה סוֹרֵר וּמְרֵד אֵינִנִּי שָׁמַע בְּקוֹלִי וּזְלַל וְסָבָא:
דברים כא ב

מסורת הש"ס

16. נוקרי ליה עץ על שם העתיד שחטוה תמחר כדקל כ"י בעי' וע"ע חוס' שבת ס: ד"ה כל היוצא וס"י,
17. נכס"א: דבר שהוא,
18. מיר ד. כריתות יג: שנועות כג. יומא עו.
19. נכורות מה:,
20. ד בעי': למול כמו לנו שכינה,
21. נדברים כ"א,
22. בעי': אל לרוזנים לומר איה שגר לא נאה להם לומר קך,
23. ודיבור זה שייך לעיל עמוד א במשנה,
24. נעלין ע. כהא דאמר ר"ח דר מולד לא זכר שני מיצות הללו,
25. ג"ז שייך שם,
26. נ"ל כי מתן,

תורה אור השלם

- והתפקודה עיני שניהם וידעו כי עירומם הם ויתפררו עליה תאנה ויעשו להם חגרה:
- דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו: משלי לא א
- מה ברי ומה בר בטני ומה בר נְדָרִי:
- אל למלכים למואל אל למלכים שחו יין וקרונים אי שקרי:
- כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי:
- ויחל נח איש האדמה וישע קרם:

- בראשית ט ב
- ואָמַר אֵל זָקֵנִי עִירֹז בָּנִי זֶה סוֹרֵר וּמְרֵד אֵינִנִּי שָׁמַע בְּקוֹלִי וּזְלַל וְסָבָא: דברים כא ב

הגהות הב"ח

16. רש"י ד"ה שאין וכו' ומדקרי ליה עץ הדעת:

מוסף רש"י

שמביא יללה בר'.
זה הביא מימה (ברכות מ).
שאין התינוק יודע בר'.
זה נקרא עץ הדעת (שם).
אכל דבילה קעילית.
הבילה באותו מקום ומשכרת כיון (בכורות מה).
קעילית. על שם מקומה (שבועות כג).
ושתה דבש. מ"ד בלע"ז,
מיס ודשט שלוקין ביחד (בכורות מה).

חייב

עין משפט
גזר מצוה

עא:

בן נח שבירך את השם ונתגייר בו'. תימה אי הוה מילתיה דרבי חנינא כתנאי דפליגי צהחולץ (יבמות דף מח:) מפני מה גרים מעונין בזמן הזה מפני שלא קיימו ז' מצות שקבלו עליהן בני נח אלמא מיענשי ורבי יוסי פליג התם ואמר גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ולא מיענשי כלל ועוד קשה דסוגיא דהכא

דלא כחד דאמריין עשה כן בישראל חייב ואי כר' יוסי כקטן שנולד דמי וגרסה שיש לחלק דכולה שמעתין צדיני אדם והתם צדיני שמים: **בן־נח** בחמורה מישך שייבא. חנק שהיא מיתה קלה היה ראוי לו מתחלה ויותר ובסמוך גזי סרסה ולצסוף בגרה דקאמר צסקילה מ"ט לא דכיון דאישתני אישתני הא דקרי ליה אישתני לאו אמיתה קאי אלא אישתני גופה והא דאמר רבי יוחנן לתנא תני תידון צסקילה והכא לא דיינין ליה צמיתה קמיימא משום דהתם לא אישתני דינא כי הכא ומיהו קשה דגזי סרסה ואחר כך בגרה לא משמע דאיייר צשינוי הגוף מדקאמר כ"ש הכא דאישתני לגמרי משמע דאישתני קמא כהאי וגרסה לפרש דהא דקאמר קלה צחמורה מישך שייכא לאו למימר דלא חשיב אישתני קטלא דמכל מקום קטלא אישתני אלא כלומר אית לן למדייניה צקלה כיון דמעיקרא נתחייב אף צחמורה מזו ולא דמי לצן נח שצירך את השם דלא דיינין צמיתה דהשתא דחמורה דמעיקרא לא איחייב צה ובצמיתה דמעיקרא נמי לא כיון דהשתא לא שייכא ציה:

מסכתבבבא

רוצח מעיקרא סייף והשתא סייף אלא אשת איש מעיקרא סייף והשתא חנק בנערה המאורסה ראירי ואירי בסקילה והא עשה כן בישראל דומיא דאשת חבירו קתני *אלא קלה בחמורה מישך שייכא הניחא לרבנן דאמרי סייף חמור אלא לרבי שמעון דאמר חנק חמור מאי איכא למימר רבי שמעון סבר לה כתנא *דבי מנשה דאמר כל מיתה האמורה לבני נח אינה אלא חנק בשלמא אשת איש מעיקרא חנק והשתא חנק אלא רוצח מעיקרא חנק והשתא סייף קלה בחמורה מישך שייכא לימא מסייעא ליה *דסרחה ואחר כך בגרה תידון בחנק בסקילה מ"ט לא לאו משום דהואיל ואישתני אישתני וכ"ש הכא דאישתני לגמרי האמר ליה רבי יוחנן *לתנא תני תידון בסקילה: **במתני'** בן סורר ומורה נידון *על שם סופו ימות זכאי ואל ימות חייב שמיתתן של רשעים הנאה להן והנאה לעולם ולצדיקים רע להן ורע לעולם יין ושינה לרשעים הנאה להן והנאה לעולם ולצדיקים רע להן ורע לעולם כגום לרשעים רע להן ורע לעולם ולצדיקים הנאה להן והנאה לעולם שקט לרשעים רע להן ורע לעולם לצדיקים הנאה להן והנאה לעולם:

בן נח

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

כולים קרא יתירא. דמצי למכתב והואתם אותו אל שער העיר ההוא וסקלתם: **צפני שנים**. דצעיין עדים שהוכיחוהו ועצר שאין אציו ואמו נאמנין עליו להרגו דכתיב (דברים ח) על פי שנים עדים יומת המת: **ומלקין אותו צפני ג'**. כלומר יציאוהו צפני ג' דיינין והדיינין יחייבוהו מלקות וילקוהו שליח

צ"ד כשאר הלוקין מלקות צפני ג' צפרקא קמא (דף י.)**: כרדני אצנה**. צמחצות (דף מו.) גזי מוציא שם רע מנא לן דלקי דכתיב ולקחו זקני העיר את האיש ויסרו אותו: **למדנו ויסרו**. דמוציא שם רע מווסרו אותו דצן סורר ומורה וההוא דיסרו דצן סורר ומורה למדנו מצן דכתיב (א) שם אש בן וההוא בן למדנו מצן (דברים כה) והיה אש בן הכות הרשע: **אש כן**. דלשך מלתא לחודא אחא ולא למעוטי סומין: **לכסוד צנוו הוא**. סורר ומורה ומשמע הוא שלקה צפניכם ומדכתיב זה שמראין באצנצו עליו ולא סומין: **במתני'** **צרה עד שלא נגמר דינו ואחר כך הקיף זקן פטור**. דתו לא דיינין ליה כיון דאילו עצד השתא לאו צר קטלא הוא: **ואם משגמר דינו צרה**. משעת גמר דין הוי כצצרא קטילא ושצו איין לנו לתפש צזכותו ולהצילו: **גבאי הוצילו ונשפטה דינו (נשפטה מיספא)**. דאילו מעיקרא נדון צעד אחד וצדיין אחד וצלא התראה ואילו עציד השתא צעיין התראה וסנהדרין של כ"ג ועדים: **ונשפטים מיספא**. דכל מיתת צני נח סייף(א) ואילו עציד השתא צנו למדייניה צסקילה והוא לא אחייב צהא מיתה הלכך פטור: **שאני הכא דאילו עציד השתא לאו צר קטלא הוא**. אצל הכא אילו עציד השתא צר קטלא הוה אע"ג דנשפטה דינו ומיתתו לא מיפטיר ודיינין ליה דצינא דהשתא: **ס"ש**. מסיפא תיובתא: **חייב**. אלמא אע"ג דאשתני לא אפטיר: **ששהא אש חצירו**. הרג דהוי צסייף וכן צא על אשת חצירו פטור משום דאילו עציד השתא לאו צר קטלא הוא: **עשה כן**. צהיותו כותי(א): **לישראל**. כגון שהרג את ישראל או צא על אשת איש ישראל ונתגייר חייב דאי עצד השתא צר קטלא הוא ואע"ג דנשפטה דינו לדון צעדה ועדים והתראה אי הוה עציד השתא מיתתו לא אישתני דרורא נמי השתא צסייף: **דאידי ואידי צסקילה**. אש לא נתגייר נמי נדון צסקילה כדאמריין נמי צפרקין דלעיל (דף מ.)

צא על ערות ישראל שאין להם לצן נח נדון צדיני ישראל ואוקימנא צנערה המאורסה דלדידהו לית להו ודיינין להו צדינא דידן: **והא עשה כן בישראל דומיא דאשח חצרו קסני**. אלמא בישראל צעולת צעל עסקינן דאילו צאשת חצירו ליכא נערה המאורסה כדאמרינן(א) צעולת צעל יש להן נערה המאורסה אין להם: **אלא קלה צחמורה מישך שייכא**. כלומר לעולם צא"ח ודקא קשיא לך אחאי חייב הרי נשפטה דינו ומיתתו אין כאן שניו מיתה דיש צכלל מיתה חמורה מיתה קלה וכיון דמעיקרא הוי סייף דחמירא והשתא מיתת חנק קלה צכלל מיתה זו הוה ויותר היה ראוי לו מתחלה. אצל צרכת השם מעיקרא הוה סייף קל והשתא סקילה דחמירא: **מאי איכא למימר**. הרי נשפטה מיתתו דצמיתה חמורה זו לא היה ראוי: **לימא מסייע ליה**. לרבי חנינא דאמר דינא דהשתא צעי למדייניה: **סרחה**. נערה המאורסה צימי נערות שהיא צסקילה ולצסוף בגרה משעמדה צדין: **סדון צחנק**. דצינא דהשתא: **צסקילה מאי טעמא לא**. מתדנה משום דכיון דאישתני גופה אישתני קטלא ונהי דלגמרי לא מיפטרא משום דקלה צחמורה מישך שייכא כל שכן הכא דאישתני לגמרי צין צדינו צין צמיתתו וכיון דלא מחייב צהא מיתה פטור לגמרי: **סדון צסקילה**. דמעיקרא אע"ג דאישתני גופה לא אישתני קטלא הכא נמי נדייניה כדמעיקרא צמיתתו הקלה: **במתני'** **הנייה להם**. שאין מוסיפין לחטוא: **והנייה לעולם**. ששקטה כל הארץ: **רע להם**. שהיו מוסיפין זכויות: **רע לעולם**. שהיו מגניין על דורס ומוכיחין את הדורות: **יין ושינה לרשעים הנייה להם והנייה לעולם**. כל זמן ששותין וישנין אינן חוטאין ואינן מריעין לצריות: **לצדיקים רע להם**. שאין עוסקין צתורה: **ורע לעולם**. שהתורה אהא עוסקין צה מגינה על הדור וכשהן מתצטלין פורענות צא לעולם: **פיזור**. שנפרדין זה מזה ואין יכולין להועץ עצה רעה ולסייע זה את זה:

גמ'

מסורת הש"ס

- (א) כחצות מו., (ב) [פסחים קטז: א] (ג) [ז"ל וגשתנית], (ד) [לעיל מ: א] (ה) כחצות מה., (ו) שם.; (ז) [לעיל סח: א] (ח) [לעיל ט: א] (ט) צס"א: כציחא, (י) [לעיל מ: א].

תורה אור השלם

- ↑ וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת הָאִישׁ וְיִסְרוּ אוֹתוֹ: דברים כב יח
- ↑ כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵד אֵינֶנּוּ שְׂמַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: דברים כא יח
- ↑ וְהָיָה אִם בֶּן הַבּוֹת הָרָשָׁע וְהַפְּלִיל הַשֹּׁפֵט וְהַדָּהוּ לַפְּנֵי כָּדִי רָשָׁעוֹת בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
- ↑ וְאָמְרוּ אֵל זֶקֶנִי עֲזֵרוּ בָנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵד אֵינֶנּוּ שְׂמַע בְּקוֹלָנוּ וּזְלִיל וּסְבֵא: דברים כה ב

גליון הש"ס

- גמ' אלא קלה בחמורה מישך שייב. עיי לקמן דף פ ע"ב מוספתא ד"ה הוי:

הגהות הב"ח

- (א) רש"י ד"ה למדנו וכו' מכן דכתיב גביה כן והוא:

מוסף רש"י

- ויסרו מווסרו ויסרו מבין. כתיב הכא (במזילה שם רע) ויסרו אותו וכתיב גבי סורר ומורה יסרו, מה להלן בן עמו אף כאן בן עמו, והיינו ויסרו דהכא מווסרו דהתם, וההוא ויסרו דהתם מצן שעמו, דלגמריה לכן שעמו על ויסרו דהכא, והדר יליף בן דאיתמין הכא מצן, והיה אש בן הטות, מה התם מלקות אף הכא מלקות (כתובות מו:). דלעיל זנאי השתא לאו סקילה איכא אלא חנק, דכי כתיב סקילה צינעה נערה כתיב, שאמר כי יהיה נערה צמולה וגו' השתא נמי צחנק, דכיון דאשתני גופא, צין חטא להעמדה צדין, אשתני קטלא לכהשתא (שם מה:).

מסורת הש"ס

(א) יומא פה: (ב) זבחות נח: (ג) ודף סכ: (ד) זב"ק קיד: (ה) רבה. רש"ל (ו) ב"ק טו. ע"ש, (ז) [ע"י מוס' יצמות נג: ד"ה הבא על וסו:], (ח) תבוצות לא. ב"ב פו. שבת לא: [ומסופתא ב"ק פ"ט:], (ט) [דבור זה שייך לעיל במשנה עא:], (י) כ"ל דהא, (י"א) [שם סט:], (י"ב) [שם סז:], (י"ג) [אמן].

תורה אור השלם

- אם במחתרת יקוצא הגנב והבדח ונחט אין לו דמים: אם וְזָרַחַה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמִים לוֹ שְׁלֹם יִשְׁלַם אִם אֵין לוֹ וְנִמְכָּר בַּגִּבְיָתוֹ.

שמות כב א-ב

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא מסכתבא. כעין זה כתובות קב ע"ב גיטין יג ע"ב: תוב' ד"ה לא. לא היו רוצים להתחיר. ע"י טורי אכן חגיגה בזבזני שזהו דף י ע"א ד"ה נפש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' אמר רבא מסכתבא מלתא דרב. כ"ב ע"י כתובות לד: מוס' ד"ה אבל וזרקתם היה כאלו אמר רבה וכו' ומהמימה על הגלגון מהר"י פיק שלא אין עליהם בש"ס הדחשים:

בן סורר ומורה

גב' מגמר. מכלה: למודו. מה שהורגל בצער ויין: (י) שקט לנדיקים הנייה להם והנייה לעולם. שיש להם פנאי לעסוק במורה ובמאות:

בתנב' הבא במחתרת. שאמרה תורה יהרג: **נידון על שם סופו**.

דהא לא קטל ומקטיל משום דסופו להרוג בעל הבית כשיעמוד כנגדו

גב' תניא רבי יוסי הגלילי אומר וכו' מפני שאכל זה תרטימור בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסמם את הבריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב שמיתתן של רשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם שינה ויין לרשעים הנאה להם והנאה לעולם לצדיקים רע להם ורע לעולם שקט לרשעים רע להם ורע לעולם לרשעים הנאה להם והנאה לעולם פיזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם: **בתנב'** הבא במחתרת נידון

על שם סופו יהיה בא במחתרת וישבר את החבית אם יש לו דמים חייב אם אין לו דמים פטור: **גב'** ^א אמר רבא מאי טעמא דמחתרת יחזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מימר אמר אי אזילנא קאי לאפאי ולא שביק לי ואי קאי לאפאי קטילנא ליה ^ב והתורה אמרה אם בא להורגך השכם להורגו אמר רב ^ג הבא במחתרת ונטל כלים ויצא פטור מאי טעמא בדמים קננהו ^א ^א אמר ^ד רבא דמסתברא מילתיה דרב בששיבר דליתנהו אבל נטל לא והאלהים אמר רב אפילו נטל דהא יש לו דמים ונאנסו חייב אלמא ברשותיה קיימי הכא נמי ברשותיה קיימי ולא היא כי אוקמינא רחמנא ברשותיה לענין אונסין אבל לענין מקנא ברשותיה דמרייהו קיימי מידי דהוה אשואל תנן בא במחתרת ושיבר את החבית יש לו דמים חייב אין לו דמים פטור טעמא דשיבר דכי אין לו דמים פטור הא נטל לא הוא הדין דאפילו נטל נמי והא דקא תני שבר את החבית קמ"ל דכי יש לו דמים אע"ג דשיבר נמי חייב פשיטא מזיק הוא הא קמ"ל דאפילו שלא בכונה מאי קמ"ל אדם מועד לעולם תנינא ^א ^ב אדם מועד לעולם בין בשוגג בין במזיד בין באונס ^ג בין ברצון קשיא מתיב רב ביבי בר אבבי ^ד ההגונב כים בשבת חייב שהרי נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היה מגרר ויוצא פטור שהרי איסור גנבה ואיסור סקילה באין כאחד וְהִלַכְתָּא דשדנהו בנהרא רבא איגבבו ליה דיכרי במחתרתא אהדרינהו גיהליה ולא קבלינהו אמר הואיל ונפק מפומיה דרב ת"ר יאין לו דמים אם זרחה השמש עליו וכי השמש עליו בלבד זרחה אלא אם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו תניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים לו וכי השמש עליו בלבד זרחה ה"א לא אם ברור לך כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו ואם לאו הרגהו קשיא סתמא אסתמא לא קשיא כאן

אמרין ברשותו הן ואכדו לו הכא נמי לענין אין לו דמים אע"פ דאיתנהו אמרינן לאו פקדון נינהו אלא ברשותו ובאחריותו קיימי וכי גבו להו בי דינא מיניה יש כאן תשלומין עם חיוב מיתה כאליו גוצין משאר נכסים: וגל היא. מסקנא דמילתא דרבא הוא. ולא היא לא מסתברא טעמא דרב זהא דאע"ג דהיכא דיש לו דמים חייבין באחריותו לאו קנין הן לו להיות כשאר נכסיו דכי אוקמיה רחמנא ברשותיה וחייב את הגולגלין לשלם ה"מ לענין שלומי דלא מצי למימר ליה נאנסו דאשכחן בשומרינן דחייבן הכתוב ליטבע אם לא שלח יד במלאכת רעהו הא שלח אע"ג דטעיין מת או נשבר דהיינו אונס חייב דנעשה עליה גולן בשליחות יד: **אבל לענין מקנא**. לא קני אם קיימין הן אללו והוא היה צא לעכבו ולומר דמים אני מחזיר לך לא קני ומהדר להו דעניייהו דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזילה והאי דכי נאנסו מחזיר דמים ולא מצי ליה נאנסו ומיפטור משום דלא גרע גולן משואל דמשום דכל הנאה שלו אוקמינהו רחמנא ברשותו לשלומי אם נאנס דכל כמה דקיימא הדרא דעניא הא נמי כל הנאה שלו ומיחייב לשלומי: **מועד לעולם**. אפילו שלא בכונה: **קשיא**. קשיא מתניתין לתרופא אליבא דרב. ומ"מ תיובתא לא הוי דלאו דהדיא קמני לה נטל חייב ואיכא לשנויי דזוחקא כדשנין דמשום רישא נקט שצר והיינו דאיכא צין קושיא לתיובתא: **מסיב רב ציבי**. לרבא פריך דלמר נטל דאיתנהו חייב: **הגונב כים בשבת**. שהגביהו וקנאו בהגבהה חייב להחזיר ואע"ג שהוציאו אח"כ לרה"ר ונתחייב בהוצאתו מיתה: **שהרי נסחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת**. ובשציל חיוב מיתה הבא עליו לאחר מכן אינו נפטור מן התשלומין: **היה מגרר ויואל**. שלא הגביהו ולא קנאו בתוך הבית אבל כשיואל לרה"ר קנאו בשנוי רשות שהוציאו מרשות הבעלים. וזיכר ידו למטה משלשה וקבלה בידו דידו חשובה לו כארבעה על ארבעה והרי הוא לו כחצרו ואע"פ שאין כאן הגבהה והכי מוקים לה בכתובות [לא]: **פטור**. מתשלומין. אלמא אע"פ שהכים והמעות קיימין אמרינן דמני קננהו ולא מפקינ ליה מיניה ומיזבחת דרבא דלמר נטל לא: **והלכסה**. הא דקמני פטור כגון דשדנהו צנהרא דליתנהו: **דכרי**. אילים: **אהדרינהו גיהלים**. הגנבים: ה"ג ת"ר אין לו דמים אם זרחה וגו' אלא אם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו וכו'. אין לו דמים וסמין ליה אם זרחה השמש ודרשינן סמוכין אימתי מותר להורגו בזמן שהשמש זרחה עליו כלומר שברור לך שלהרגך צא אם תעמוד כנגדו אבל מספק אל תהרגהו: **ותניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים לו**. אימתי אסור להרגהו בזמן שזרחה השמש עליו כלומר שברור הדבר לך כאור שהוא רחמני עליך ואפילו אתה עומד כנגדו להציל ממונך מידו לא יהרגך ואם לאו שספקא הוא לך הרגהו. קשיין אהדדי:

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

מסתברא מילתיה דרב בששיבר. ואם תאמר מאי קמ"ל תנינא ושיבר את הכבית פטור ויש לומר אי ממתני' ה"א שיבר בעודו במחתרת קמ"ל רב אפילו שיבר אחר כך: **אפילו נטל**. תימה הא תנן במרובה (ב"ק דף סב:) אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל פירוש כדדרשינן^י וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב ואמר רב בגמרא^א לא שנו אלא לפני יאוש אבל לאחר יאוש קנאו גנב ראשון וגנב שני משלם תשלומי כפל לגנב ראשון אלמא קודם יאוש לא קני ויש לומר דהתם בגנב מגגו חצירו וקרפיפו דלאו צר קטלא הוא דעני התראה אצל הכא במחתרת דמחתרתו זו היא התראתו דלקמן: **לא** קבלינהו הואיל ונפק מפומיה דרב. תימה הא מייחצי ללאת ידי שמים כדלמר צפ' הפועלים (צ"מ דף סא. וסג) גבי החוסס פרה ודש צה ^א (ואמנן) אסרה תורה אפילו צה על אמו ויש לומר דכאן ^ב לא היו רוצים להחזיר אח"כ ימחיצו צדיני אדם: כאן

ברשותיה קיימי הכא נמי ברשותיה קיימי ולא היא כי אוקמינא רחמנא ברשותיה לענין אונסין אבל לענין מקנא ברשותיה דמרייהו קיימי מידי דהוה אשואל תנן בא במחתרת ושיבר את החבית יש לו דמים חייב אין לו דמים פטור טעמא דשיבר דכי אין לו דמים פטור הא נטל לא הוא הדין דאפילו נטל נמי והא דקא תני שבר את החבית קמ"ל דכי יש לו דמים אע"ג דשיבר נמי חייב פשיטא מזיק הוא הא קמ"ל דאפילו שלא בכונה מאי קמ"ל אדם מועד לעולם תנינא ^א ^ב אדם מועד לעולם בין בשוגג בין במזיד בין באונס ^ג בין ברצון קשיא מתיב רב ביבי בר אבבי ^ד ההגונב כים בשבת חייב שהרי נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היה מגרר ויוצא פטור שהרי איסור גנבה ואיסור סקילה באין כאחד וְהִלַכְתָּא דשדנהו בנהרא רבא איגבבו ליה דיכרי במחתרתא אהדרינהו גיהליה ולא קבלינהו אמר הואיל ונפק מפומיה דרב ת"ר יאין לו דמים אם זרחה השמש עליו וכי השמש עליו בלבד זרחה אלא אם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו תניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים לו וכי השמש עליו בלבד זרחה ה"א לא אם ברור לך כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו ואם לאו הרגהו קשיא סתמא אסתמא לא קשיא כאן

וכי גבו להו בי דינא מיניה יש כאן תשלומין עם חיוב מיתה כאליו גוצין משאר נכסים: וגל היא. מסקנא דמילתא דרבא הוא. ולא היא לא מסתברא טעמא דרב זהא דאע"ג דהיכא דיש לו דמים חייבין באחריותו לאו קנין הן לו להיות כשאר נכסיו דכי אוקמיה רחמנא ברשותיה וחייב את הגולגלין לשלם ה"מ לענין שלומי דלא מצי למימר ליה נאנסו דאשכחן בשומרינן דחייבן הכתוב ליטבע אם לא שלח יד במלאכת רעהו הא שלח אע"ג דטעיין מת או נשבר דהיינו אונס חייב דנעשה עליה גולן בשליחות יד: **אבל לענין מקנא**. לא קני אם קיימין הן אללו והוא היה צא לעכבו ולומר דמים אני מחזיר לך לא קני ומהדר להו דעניייהו דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזילה והאי דכי נאנסו מחזיר דמים ולא מצי ליה נאנסו ומיפטור משום דלא גרע גולן משואל דמשום דכל הנאה שלו אוקמינהו רחמנא ברשותו לשלומי אם נאנס דכל כמה דקיימא הדרא דעניא הא נמי כל הנאה שלו ומיחייב לשלומי: **מועד לעולם**. אפילו שלא בכונה: **קשיא**. קשיא מתניתין לתרופא אליבא דרב. ומ"מ תיובתא לא הוי דלאו דהדיא קמני לה נטל חייב ואיכא לשנויי דזוחקא כדשנין דמשום רישא נקט שצר והיינו דאיכא צין קושיא לתיובתא: **מסיב רב ציבי**. לרבא פריך דלמר נטל דאיתנהו חייב: **הגונב כים בשבת**. שהגביהו וקנאו בהגבהה חייב להחזיר ואע"ג שהוציאו אח"כ לרה"ר ונתחייב בהוצאתו מיתה: **שהרי נסחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת**. ובשציל חיוב מיתה הבא עליו לאחר מכן אינו נפטור מן התשלומין: **היה מגרר ויואל**. שלא הגביהו ולא קנאו בתוך הבית אבל כשיואל לרה"ר קנאו בשנוי רשות שהוציאו מרשות הבעלים. וזיכר ידו למטה משלשה וקבלה בידו דידו חשובה לו כארבעה על ארבעה והרי הוא לו כחצרו ואע"פ שאין כאן הגבהה והכי מוקים לה בכתובות [לא]: **פטור**. מתשלומין. אלמא אע"פ שהכים והמעות קיימין אמרינן דמני קננהו ולא מפקינ ליה מיניה ומיזבחת דרבא דלמר נטל לא: **והלכסה**. הא דקמני פטור כגון דשדנהו צנהרא דליתנהו: **דכרי**. אילים: **אהדרינהו גיהלים**. הגנבים: ה"ג ת"ר אין לו דמים אם זרחה וגו' אלא אם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו וכו'. אין לו דמים וסמין ליה אם זרחה השמש ודרשינן סמוכין אימתי מותר להורגו בזמן שהשמש זרחה עליו כלומר שברור לך שלהרגך צא אם תעמוד כנגדו אבל מספק אל תהרגהו: **ותניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים לו**. אימתי אסור להרגהו בזמן שזרחה השמש עליו כלומר שברור הדבר לך כאור שהוא רחמני עליך ואפילו אתה עומד כנגדו להציל ממונך מידו לא יהרגך ואם לאו שספקא הוא לך הרגהו. קשיין אהדדי:

אבן שזר,המסמלת את חוקה

לג א מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ט סמג לאחין קט טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף א בהג"ה:
לך ב מיי שם הלכה יג:
לך ג מיי שם הלכה ט:
לו ד מיי שם הלכה יג סעיף ג:

לז ה מיי פ"ח מהל' חובל הלכה יא ופי' הלכה א סמג עשין ע"י טוש"ע ח"מ סי' שעט סעיף א וסי' תכה סעיף ג:

לח ו ז מיי פ"ג מהל' גניבה הלכה ג [וטוש"ע ח"מ סי' שגא]:
לח ח מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בהשגת ראב"ד במ"מ [והל"ן] סמג לאחין קט טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף א בהג"ה:

מוסף רש"י

חזקה אין אדם מעמיד עצמו. מהלכל את ממונו מיר גנב. והאי גנב דלמי במחתרת מודע ידע דקאי בעל הבית באפיה ואדעתא דהכי אתא. דמימר אמר כי קאי לאפאי קטילנא ליה. ואין זה ספק נפשות אלא ודאי נפשות והטורה אמרה לו כאן אחרי שגא להורגך השכם להורגו (יומא פה:) וזה להרגך צא שהרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו ודואה שטענין ממונו בפניו וזותק. לפיכך על מנת כן צא שאם יעמוד בעל הממונ כנגדו יהרגו (שמות כב א ובעיני ברכות נח.) בדמים קננהו. דהבא במחתרת צר מיתה הוא, דכתיב אם במחתרת ימלא הגנב וגו' (ב"ק קיד.) ההגונב כים בשבת. הגביהו ברשות הבעלים והוציאו לרה"ר (כתובות לא.) חייב. תשלומין ואע"פ שמזין נאנסו (שבת צא) דליכא למימר קס ליה דנרביה מיניה. דליכא הכא שמי רשעות צימד (ושב"ס ב"ב פ"ג.) שכבר נתחייב בגניבה. בשעה שהגביה הכים נבעלים (שבת צא) דהגבהה קונה בכל מקום וקמה ליה ברשותיה אף להסחייב צלוצסין (כתובות לא.) היה מגרר ויוצא. שלא קנאה בהגבהה (שבת צא) שלא הגביהו ברשות הבעלים ולא קנאו אלא בהוצאה מרשות הבעלים (כתובות לא.). פטור. מתשלומין. שהרי איסור שבת כו'. ובכתובות פריך אי דלפקיה לרה"ר איסור גביה ליה, דהרי לאו מקום קנייה היא, ומוקי לה בצדי רה"ר, או נמי שזיכר ידו למטה מג' וקבלה (שבת צא.).